

PRAWO KANONICZNE / CANON LAW

Ks. FLORIAN LEMPA

PODSTAWOWE ZASADY WYMIERZANIA POPRAWCZYCH KAR KANONICZNYCH

Kara jest ostatecznym środkiem, po który wolno sięgnąć ordynariuszom w Kościele katolickim obrządku łacińskiego lub hierarchom w Katolickich Kościołach wschodnich, aby przywrócić naruszony ład w społeczności kościelnej i doprowadzić przestępcę do poprawy¹. Dlatego w myśl kan. 1341KPK/1983 ordynariusze dopiero wtedy powinni wszcząć postępowanie sądowe lub administracyjne w celu wymierzenia lub deklaracji kary, gdy uznają, że ani braterskim upomnieniem, ani naganą, ani też innymi środkami pasterskiej troski nie można w sposób wystarczający naprawić zgorzenia, wyrównać naruszonej sprawiedliwości i doprowadzić do poprawy winnego. Ponadto powinni oni, jak również hierarchowie wschodni, kierować się przy wszczęciu postępowania karnego szczegółowymi dyrektywami, zawartymi w dyrektorium *Apostolorum successores* z 22 lutego 2004 r., zwłaszcza zamieszczonymi w n. 68 i 81. Co się tyczy tych ostatnich, kan. 1401 KKKW postanawia następująco: „Podobnie jak Bóg uczynił wszystko, aby odnaleźć zagubioną owcę, ci, którzy otrzymali od niego władzę rozwiązywania i związywania, niech zaradzą chorobie tych, co popełnili przestępstwo odpowiednim lekarstwem, niech ich zachęcają, ganią, karzą z całą cierpliwością i wiedzą, a nawet niech nałożą na nich kary, aby zaleczyć rany zadane przez przestępstwo, w taki jednak sposób, aby ani przestępcy nie zostali popchnięci do rozpacz, ani też nie doszło do rozluźnienia więzów aż do rozprzężenia życia i pogardy prawa”.

Ks. FLORIAN LEMPA, prof. dr hab. nauk prawnych, pracownik naukowy Wydziału Studiów Technicznych i Społecznych w Elku Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie; e-mail: florian.lempa@uwm.edu.pl

¹ Zob. A.G. Urru, *Punire per salvare. Il sistema penale nella Chiesa*, Roma 2002, s. 4n.

1. Swoboda sędziego kościelnego w zakresie wymiaru poprawczych kar kanonicznych

W rozumieniu KPK/1983 cenzurami, czyli karami poprawczymi, są: ekskomunika (kan. 1331), interdykt (kan. 1332) i suspensa (kan. 1333)², które mogą wiązać delikwenta z chwilą popełnienia przestępstwa (cenzury *latae sententiae*) albo z chwilą prawomocnego wyroku lub dekretu administracyjno-sądowego (cenzury *ferendae sententiae*). KKKW do kar poprawczych, które mogą być tylko *ferendae sententiae*, zalicza: ekskomunikę większą (kan. 1434), ekskomunikę mniejszą (kan. 1431) i suspensę (kan. 1432)³.

Zarówno KPK/1983, jak i KKKW stanowią zgodnie, że chociaż ustawa używa słów nakazujących, sędzia kościelny zgodnie z własnym sumieniem i roztropnością może: 1) odłożyć wymierzenie kary na czas bardziej odpowiedni, jeżeli przewiduje się, że z pośpiesznego ukarania winnego wypłynie większe zło; 2) powstrzymać się od wymierzenia kary lub wymierzyć karę mniejszą albo zastosować pokutę, jeżeli winny się poprawił i naprawił zgorzenie albo jeżeli został już wystarczająco ukarany przez władzę świecką lub przewiduje się, że będzie ukarany; 3) jeżeli winny dopuścił się przestępstwa po raz pierwszy po latach nienagannie przeżytych, a nie przynagła konieczność naprawienia zgorzenia, zawiesić obowiązek przestrzegania kary ekspiacyjnej przez wiernego obrządku łacińskiego i jakiegokolwiek kary w przypadku wiernego katolickiego obrządku wschodniego, tak jednak, że gdyby winny w okresie oznaczonym przez sędziego ponownie dopuścił się przestępstwa, poniesie karę za obydwie przestępstwa, chyba że już upłynął czas przedawnienia skargi karnej z racji pierwszego przestępstwa (kan. 1344 n. 1–3 KPK/1983 i kan. 1409 §1 n. 1–2 i 4 KKKW). Kan. 1346 KPK/1983 i kan. 1409 §1 n. 3 KKKW stanowią ponadto, że sędzia kościelny może złagodzić kary w słusznych granicach, jeżeli winny popełnił wiele przestępstw, a kumulacja kar wydawałaby się nadmierna. Zasada słuszności nie znajduje jednak zastosowania w przypadku materialnej kumulacji kar *latae sententiae*, które, jak wskazano wyżej, są typowe tylko dla Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego⁴.

Ordynariusz, zanim zdecyduje się na wymierzenie kary poprawczej na drodze sądowej lub administracyjnej, powinien do ważności nałożenia cenzury przynajmniej raz upomnieć winnego, by zaniechał uporu i dać mu odpowiedni czas na poprawę (kan. 1347 §1 KPK/1983). Kara ta zostałaby wymierzona nieważnie zarówno wtedy, gdyby ordynariusz zaniedbał upomnienia, jak również wówczas, gdyby upomniawszy winnego, natychmiast ją wymierzył.

Zgodnie z przepisem kan. 1347 §2 KPK/1983 należy uznać, że od uporu odstąpił winny, który rzeczywiście wyraził żal z powodu popełnienia przestępstwa, a ponadto odpowiednio naprawił szkody i zgorzenie lub przynajmniej poważnie

² J. Krukowski, *Sankcje w Kościele. Część ogólna*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983*, t. IV, Lublin 1987, s. 163–173.

³ J. Syryjczyk, *Sankcje w Kościele. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 52–60.

⁴ Z. Suchecki, *Le sanzioni penali nella Chiesa*, Citta del Vaticano 1999, s. 127–140.

to przyrzekł. W takim przypadku wymierzenie kary poprawczej miałyby się z jej celem, jakim jest odejście od uporu i poprawa przestępcy i dlatego byłoby również nieważne oraz stanowiłoby nadużycie władzy karania.

Jeśli chodzi o zaciągnięcie cenzur *latae sententiae*, w nauce prawa kanonicznego uważa się, że w ich przypadku wystarczające jest samo upomnienie ustawowe (*monitio a iure*) zawarte w ustawie lub nakazie karnym. Dlatego, kto bez winy nie wiedział, że do ustawy lub nakazu ustanawiającego przestępstwo została dołączona kara *latae sententiae*, nie jest nią związany z chwilą popełnienia przestępstwa (kan. 1324 §1 n. 9 i §3 KPK/1983). W tym przypadku, jak również w innych okolicznościach, które wymienia kan. 1324 §1 KPK/1983, ordynariusz nie może deklorować zaciągnięcia kary⁵.

KKKW w kan. 1407 §1 stanowi natomiast, że jeżeli w ocenie hierarchy pozwala na to natura przestępstwa, należy zawsze wymierzenie jakiegokolwiek kary poprzedzić przynajmniej jednym upomnieniem, aby przestępca porzucił trwanie w przestępstwie i wyznaczyć mu stosowny czas na nawrócenie (*ad resipiscentiam*). Należy przypuszczać, że przestępstwami, których natura pozwala na dokonanie wcześniejszego upomnienia, są w szczególności przestępstwa polegające na oświadczeniu lub innym ujawnieniu woli, doktryny lub wiedzy.

W myśl przepisu kan. 1407 §2 KKKW należy uważać, że odstąpił od trwania w przestępstwie ten, kto szczerze odpokutował przestępstwo i poza tym odpowiednio naprawił zgorzenie i szkody albo dokonanie tego szczerze przyrzekł. Jest rzeczą oczywistą, że w tym przypadku wymierzenie kary byłoby bezcelowe i przestępne.

Do powyższego należy wszakże dodać, że gdy hierarcha w poszczególnych wypadkach obliuguje do zachowania ustawy niekarnej, dołączając do niej upomnienie wraz z zagrożeniem karami, czyli tzw. upomnienie karne (*monitio poenalis*) – takie upomnienie ustawowe jest zrównane z nakazem karnym i wystarcza do wymierzenia kary (kan. 1406 §2 i kan. 1407 §3 KKKW).

Idąc dalej, należy zaznaczyć, że przy wymierzaniu kar ordynariusz lub hierarcha musi mieć na względzie to, czy w wypadku danego przestępstwa nie przedawniło się powództwo karne (*actio poenalis*), którym w granicach prawa dysponują wyłącznie oni. Innym wiernym (świeckim, duchownym i zakonnikom) nie przysługuje żadne powództwo karne. Ich rola w ściganiu przestępstw kościelnych kończy się na denuncjacji przestępcy wobec ordynariusza lub hierarchy. Takie rozwiązanie prawne jest charakterystyczne dla systemu prawa kanonicznego i w sposób oczywisty odbiega od tego, jakie mamy w polskim prawie karnym, gdzie strona pokrzywdzona może sama wnieść skargę karną do sądu. Co więcej, prawo kanoniczne nie obliuguje ordynariusza lub hierarchy do wszczęcia postępowania karnego, lecz pozostawia to ich roztropnemu uznaniu. Nie ma więc także w systemie prawa kanonicznego w sensie ścisłym przestępstw ściganych z urzędu.

⁵ Zob. J. Arias, *Komentarz do kan. 1324 KPK/1983*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, Kraków 2011, s. 996–967.

Decydując się na wymierzenie kary lub jej deklarację, ordynariusze muszą pamiętać, że: powództwo karne z zasady wygasa na skutek przedawnienia po upływie trzech lat (kan. 1362 §1 KPK/1983) od dnia popełnienia przestępstwa lub, jeżeli przestępstwo jest trwale lub habitualne, po trzech latach od dnia jego ustania (kan. 1362 §2 KPK/1983), chyba że chodzi o:

1. Przestępstwa zarezerwowane Kongregacji Nauki Wiary, w odniesieniu do których powództwa karne wygasają po upływie 20 lat, z wyjątkiem przestępstwa duchownego przeciwko VI przykazaniu Dekalogu, dokonanego z osobą małoletnią, w przypadku którego okres przedawnienia powództwa karnego wprawdzie wynosi 20 lat, ale biegnie od dnia osiągnięcia pełnoletniości przez ofiarę przestępstwa, a nie od dnia dokonania przestępstwa lub jego ustania (zob. *Normae de gravioribus delictis* z 21 maja 2010 r.)⁶.

Przestępstwa określone w KPK/1983, zarezerwowane Kongregacji Nauki Wiary, co do których powództwa karne przedawniają się po 20 latach, są następujące: 1) profanacja postaci eucharystycznych (kan. 1367 KPK/1983); 2) usiłowanie lub symulowanie odprawiania Eucharystii (kan. 1378 §2, n. 1; 1379 KPK/1983); 3) koncelebrowanie Eucharystii z szafarzami wspólnot kościelnych, które nie mają sukcesji apostołskiej i nie uznają sakramentalności święceń kapłańskich (kan. 908; 1365 KPK/1983); 4) konsekracja jednej postaci eucharystycznej bez drugiej podczas sprawowania Eucharystii albo obu poza Mszą św. w celu świętokradczym (kan. 927 KPK/1983); 5) rozgrzeszenie wspólnika w grzechu przeciwko VI przykazaniu Dekalogu, poza niebezpieczeństwem śmierci (kan. 997, 1378 §1 KPK/1983); 6) nakłanianie penitenta do grzechu przeciwko VI przykazaniu Dekalogu w czasie spowiedzi, z jej okazji lub pod jej pretekstem, by popełnił go z solicytującym spowiednikiem (kan. 1387 KPK/1983); 7) bezpośrednia zdrada tajemnicy sakramentalnej spowiedzi (kan. 1388 §1 KPK/1983); 8) gromadzenie, przetrzymywanie i rozpowszechnianie zdjęć pornograficznych przez duchownego z osobą poniżej czternastego roku życia (*Normae de gravioribus delictis* z 21 maja 2010, art. 6)⁷.

2. Po upływie pięciu lat, zgodnie z przepisem kan. 1362 §1 n. 2 i przy zachowaniu normy kan. 1362 §2 KPK/1983, przedawniają się powództwa karne z tytułu następujących przestępstw: 1) usiłowanie zawarcia małżeństwa, choćby tylko cywilnego, przez duchownego lub zakonnika (kan. 1394 KPK/1983); 2) konkubinat oraz inne przestępstwa duchownego przeciwko VI przykazaniu Dekalogu, z wyjątkiem zastrzeżonego Kongregacji Nauki Wiary (kan. 1395 §1 i 2 KPK/1983); 3) przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu i wolności (kan. 1397 KPK/1983); 4) przerwanie życia niedojrzałego płodu ludzkiego (kan. 1398 KPK/1983).

⁶ Szerzej: F. Lempa, *Kanoniczna ochrona karna małoletnich przed nadużyciami seksualnymi*, Białystok 2013, s. 52–55.

⁷ Zob. na ten temat: Jan Paweł II, *Litterae apostolicae. Motu proprio datae „Sacramentorum sanctitatis tutela” quibus Normae de gravioribus delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis promulgantur z dnia 30 kwietnia 2001* (AAS, 93(2001), s. 737–739); *Congregatio pro Doctrina Fidei, Epistula a Congregatione pro Doctrina Fidei missa a totius Catholicae Ecclesiae Episcopos aliosque Ordinarios et Hierarchas interesse habentes: de delictis gravioribus eidem Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis* (AAS, 93(2001), s. 785–788); *Normae de gravioribus delictis z 21 maja 2010* (AAS, 102(2010), s. 419–434).

Gdy chodzi o powództwa karne z tytułu przestępstw określonych w prawie partykularnym, należy dodać, że jeżeli nic nie jest w nim inaczej postanowione, przedawniają się, jak w większości przestępstw ustanowionych przepisami KPK/1983, tj. z upływem trzech lat (kan. 1362 §1, n. 3 KPK/1983).

W prawie wspólnym Katolickich Kościołów wschodnich występuje analogiczne rozwiązanie prawne, a mianowicie kan. 1152 §1 postanawia, że każde powództwo karne ustaje przez śmierć oskarżonego, przebaczenie kompetentnego autorytetu i przedawnienie. Na skutek przedawnienia powództwo karne ustaje po upływie trzech lat od dnia dokonania przestępstwa lub jego ustania, jeżeli jest ono trwale lub habitualne, chyba że chodzi o przestępstwa zarezerwowane Stolicy Apostolskiej (kan. 1152 §2, n. 1). Natomiast pięcioletni okres przedawnienia powództwa karnego został przewidziany wyłącznie w przypadku dokonania przestępstwa zabójstwa lub przerwania życia niedojrzałego płodu ludzkiego (kan. 1450 §1 i 2) i trwanie przez duchownego lub zakonnika w przynoszącym zgorzienie konkubinacie lub innym grzechu przeciwko VI przykazaniu Dekalogu (kan. 1453 §1–3).

Gdy chodzi o przestępstwa, które nie są określone w prawie wspólnym Katolickich Kościołów wschodnich, analogicznie jak w prawie Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego, obowiązuje zasada trzyletniego przedawnienia, chyba że prawo partykularne postanawia inaczej (kan. 1152 §2, n. 3).

Reasumując powyższą kwestię, należy stwierdzić, że jeżeli delikwent zmarł, przestępstwo zostało mu przebaczone lub powództwo karne przedawniło się, wymierzenie kary jest niedopuszczalne.

Tym niemniej należy pamiętać, że przy zachowaniu wszystkich przepisów, które mają na względzie ochronę delikwenta przed pochopnym wymierzeniem mu kary lub kary zbyt surowej, prawo kanoniczne obrządku łacińskiego upoważnia sędziego kościelnego (ordynariusza lub organy przez nich delegowane) do ukarania go surowiej, niż przewiduje to ustawa lub nakaz w wypadku posiadania przez niego godności kościelnej, recydywy, nadużycia władzy lub urzędu do popełnienia przestępstwa oraz świadomego zaniedbania środków ostrożności w zapobieżeniu przestępstwu, które do swojego zaistnienia wymaga winy nieumyślnej (kan. 1326 §1 KPK/1983), a jeżeli w tych wypadkach przewidziana jest kara *latae sententiae*, zezwala sędziemu na dołączenie do niej innej kary lub pokuty (kan. 1326 §2 KPK/1983)⁸. Natomiast KKKW w kan. 1417 zezwala na surowsze ukaranie recydywisty, jak również w tych okolicznościach, które we wspólnej praktyce i doktrynie są uznane za obciążające.

⁸ J. Syryjczyk, *Wymiar kar „latae sententiae” w świetle przepisów Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1998 r.*, „Prawo Kanoniczne”, 28(1985), nr 3–4, s. 41–64.

2. Zawieszenie i ustanie poprawczych kar kanonicznych

W Kościele katolickim obrządku łacińskiego obowiązek zachowania kary wiążącej mocą samego prawa (*latae sententiae*), która ani nie została deklарowana, ani też nie jest notoryczna w miejscu przebywania przestępcy, czyli nie nastąpiło przyznanie się z jego strony do winy lub nic nie wiadomo innym o toczącym się w jego sprawie postępowaniu karnym, o tyle zostaje zawieszony w całości lub części, o ile winny nie może jej zachować bez niebezpieczeństwa poważnego zgorśzenia lub zniesławienia (kan. 1352 §2 KPK/1983).

W trosce o dobro dusz najwyższy prawodawca kościelny zawiesił ustawowo w niebezpieczeństwie śmierci skutki kar kościelnych, które zabraniają sprawowania sakramentów św. lub sakramentaliów albo podejmowania aktów władzy rządzenia. Skutkiem tego znajdujący się w karze cenzury duchowny ważnie udziela sakramentów św. i sakramentaliów oraz dokonuje aktów władzy rządzenia w stosunku do wiernych znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci (kan. 1335 KPK/1983; kan. 1435 §2 KKKW).

W świetle deklaracji Papieskiej Rady do spraw Interpretacji Tekstów Prawnych z 19 maja 1997 r.⁹, jeżeli cenzura *latae sententiae* nie została deklарowana, duchownemu, który na skutek dokonanego przestępstwa zaciągnął w myśl przepisu kan. v1041 KPK/1983 także nieprawidłowość do wykonywania święceń (za apostazję, herezję, schizmę, za usiłowanie zawarcia małżeństwa, choćby tylko cywilnego – w przypadku związania węzłem małżeńskim, święceniami lub wieczystym publicznym ślubem czystości, za dobrowolne zabójstwo, za dokonanie skutecznego spędzenia płodu ludzkiego lub współudział w nim, za poważne i rozmyślne zranienie siebie lub innego człowieka albo usiłowanie popełnienia samobójstwa oraz za wykonanie zarezerwowanego aktu święceń, zarówno wtedy, gdy je miał, jak i wówczas, gdy ich nie miał, albo wbrew zakazowi wynikającemu z kary kanonicznej) nie wolno udzielić wspomnianych aktów proszącym o nie wiernym, jak tylko w niebezpieczeństwie śmierci. Poza wypadkiem niebezpieczeństwa śmierci, jeżeli duchowny jest związany cenzurą *latae sententiae*, która nie została deklарowana, ale nie jest dotknięty nieprawidłowością, np. za wywarcie przymusu fizycznego na biskupie (kan. 1370 §2 KPK/1983) zakazy sprawowania sakramentów i sakramentaliów oraz wykonywania aktów władzy rządzenia ulegają zawieszeniu, gdy wierni proszą o nie z jakiegokolwiek słusznej przyczyny (kan. 1335 KPK/1983).

Kan. 1335 KPK/1983 nie rozróżnia wiernych znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci. W sytuacji rzeczywistego lub domniemanego niebezpieczeństwa śmierci ustają zatem również zakazy wzbraniające przyjmowania sakramentów lub sakramentaliów, nałożone karą cenzury kościelnej. Wyraźnie mówi o tym kan. 1435 §1 KKKW: „Jeżeli kara zabrania przyjmowania sakramentów lub sakramentaliów, zakaz ulega zawieszeniu wówczas, gdy przestępca znajduje się w niebezpieczeństwie śmierci”.

⁹ AAS, 90(1998), s. 63–64.

Zgodnie z tradycją kościelną, sięgającą pierwszych wieków chrześcijaństwa, Kościół katolicki daje w niebezpieczeństwie śmierci każdemu grzesznikowi i przestępcy, bez względu na rodzaj kary, możliwość pojednania się z Bogiem i Kościołem. Stosownie do przepisu kan. 976 KPK/1983 i kan. 725 KKKW każdy kapłan (oczywiście posiadający ważne święcenia), chociażby nie miał uprawnienia do spowiadania, ważnie i godziwie rozgrzesza jakichkolwiek penitentów znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci z wszelkich cenzur i grzechów, nawet gdy jest obecny kapłan uprawniony. Tego rodzaju absolucji, także w stosunku do współnika w grzechu przeciwko VI przykazaniu Bożemu, może dokonać nawet kapłan wydalony ze stanu duchownego lub przeniesiony do stanu świeckiego. Jednakże ci penitenci, którzy zgodnie z kan. 976 KPK/1983 zostali zwolnieni z cenzury wymierzonej lub deklarowanej albo zastrzeżonej Stolicy Apostolskiej, zobowiązani są z chwilą wyzdrowienia odnieść się w ciągu miesiąca do odpowiedniego przełożonego, bądź do kapłana posiadającego odpowiednie uprawnienia, po zleceniu pod groźbą ponownego padnięcia w karę (kan. 1357 §3 KPK/1983).

Jeżeli cenzura była wymierzona lub deklarowana, ale nie była zastrzeżona Stolicy Apostolskiej, przełożonym kompetentnym do zwolnienia z nich jest ordynariusz, który sam ją wymierzył lub deklarował, albo z upoważnienia którego została ona wymierzona lub deklarowana, jak też ordynariusz miejsca, w którym przebywa penitent, po podjęciu próby porozumienia się przez niego z wymierzonym wcześniej ordynariuszem (kan. 1355 §1 n. 1 i 2 KPK/1983). Jeżeli zwolnienie z cenzury *latae sententiae* zostało zastrzeżone Stolicy Apostolskiej, zlecenia wydaje w przypadku cenzury wymierzonej lub deklarowanej przez Stolicę Apostolską sam papież lub organ przez niego delegowany, który ją wymierzył lub deklarował, np. Kongregacja Nauki Wiary. Jeżeli natomiast cenzura *latae sententiae* nie została deklarowana – kompetentny do udzielenia absolucji z niej jest Trybunał Penitencjarii Apostolskiej. Ma on wyłączną kompetencję w przypadku pięciu przestępstw: profanacji postaci eucharystycznych (kan. 1367 KPK/1983), bezpośredniej zdrady tajemnicy spowiedzi (kan. 1388 §1 KPK/1983), rozgrzeszenia współnika z grzechu przeciwko VI przykazaniu Dekalogu (kan. 1378 KPK/1983), przemocy fizycznej wobec papieża (kan. 1370 §1 KPK/1983), konsekracji biskupa bez papieskiego zezwolenia (kan. 1382 KPK/1983).

W świetle prawa kanonicznego Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego zastosowana kara wiąże winnego wszędzie, także po ustaniu władzy tego, kto karę ustanowił lub wymierzył, chyba że co innego wyraźnie zastrzeżono bądź w ustawie lub nakazie karnym albo uczynił to wymierzający ją albo deklarujący zawężając obowiązek podporządkowania się karze przez przestępcę do określonego terytorium (kan. 1351 KPK/1983). Także w prawie wspólnym Katolickich Kościołów wschodnich nałożona na przestępcę kara wiąże go wszędzie. Jednakże KKKW nie dopuszcza terytorialnych ograniczeń w podporządkowaniu się karze, poza wyraźnie wskazanymi w prawie wspólnym (kan. 1412 §4 KKKW).

Z kary ustanowionej ustawą, jeżeli jest wymierzona lub deklarowana, o ile nie jest zarezerwowana Stolicy Apostolskiej, może zwolnić ten ordynariusz, który upoważnił trybunał do wymierzenia lub deklarowania kary, bądź sam nałożył ją swoim dekretem.

Z kar wymierzonych wiernym Katolickich Kościołów wschodnich na mocy prawa wspólnego może zwolnić bądź hierarcha, który wszczął proces karny lub wymierzył karę dekretem, bądź hierarcha miejsca aktualnego przebywania przestępcy po uprzedniej konsultacji z hierarchą, który karę tę wymierzył na drodze sądowej lub administracyjnej (kan. 1420 §1 n. 1 i 2 KKKW). Jeżeli wiernemu katolickiego obrządku wschodniego karę wymierzyła Stolica Apostolska (papież, kongregacja, Trybunał Roty Rzymskiej lub Najwyższy Trybunał Sygnatury Apostolskiej), może z niej zwolnić tylko sama Stolica Apostolska, chyba że zwolnienie z kary zostało delegowane patriarche lub innym organom (kan. 1420 §3 KKKW).

Istnienie w Kościele katolickim kar poprawczych (cenzur) jest dowodem wiary Kościoła w nawrócenie grzesznika, który popełnił przestępstwo. Z tradycji kanonicznej zarówno obrządku łacińskiego, jak i tradycji wspólnej Katolickich Kościołów wschodnich wynika, że tego rodzaju kary stosowano zawsze przed sięgnięciem po kary odwetowe, nazywane dziś ekspiacyjnymi, zwłaszcza jeżeli przestępstwo nie miało charakteru ciągłego i przestępca nie był recydywistą¹⁰. Celem tych kar jest osiągnięcie poprawy moralnej delikwenta. Nie mogą więc być deklarowane lub wymierzone przez sędziego kościelnego ani na stałe, ani na czas określony lub nieokreślony. Delikwent ma zaś prawo do zwolnienia z nich zawsze, jeżeli da dowody swojego nawrócenia. Spełniwszy ten warunek, może prosić o zwolnienie z nich kompetentnego przełożonego kościelnego, który nie powinien utrudniać mu powrotu do pełnej wspólnoty eklezjalnej.

BASIC PRINCIPLES OF LEVYING OF CANONICAL CORRECTIVE PUNISHMENTS

SUMMARY

The issues discussed in the article are the rules regarding the canonical penalties. The author demonstrates the legitimacy of their use before the expiatory penalties and demonstrates that they are an expression of the Church's faith in the conversion of the sinner. At the same time, he explains that the basis for the exemption is the very conversion of the delinquent, and describes in what circumstances they are suspended for the good of the faithful, as well as the delinquent himself.

KEY WORDS: corrective punishment, excommunication, interdict, suspension, canon law

¹⁰ Zob. J. Syryjczyk, *Powrót do przestępstwa w ujęciu prawa kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne”, 48(2005), nr 3-4, s. 151-174.